Ч. 214 (10.891). Львів, середа 29. вересня 1926 Ре[illegible] opłata zapłacona ryczałtem. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Уряд Бартля в незміненому складі.

Суйковський і Млодзяновський залишаються в уряді. — На випадок нового конфлікту — розвязання сойму.

Варшава, 27. вересня 1926.

Криза польського уряду скінчилася до трьох днів. Хід її такий, що прем. Бартель після зголошення димісії цілого уряду на руки президента Мосціцького дістав від нього поручення сформувати новий уряд. Бартель виїхав негайно до маршалка Пілсудського, що перебуває в Друскенніках, і відбув з ним довшу конференцію. Опісля конферував ще у Вильні з б. мін. внутр. справ, теперішнім воєводою Рачкевичем, а вернувши до Варшави, забрався до творення нового уряду. Про новий уряд ходили ріжні слухи. Одні казали, що бажанням Пілсудського є мати більше радикальний уряд, тому до нього ввійдуть деякі члени лівих партій, инші впевнювали, що уряд залишиться в старому складі, з вимкою мін. Суйковського і Млодзяновського, які мусять уступити, бо палата послів висказала їм своє недовіря. Тимчасом сталося зовсім инакше. Прем. Бартель утворив новий уряд, але в дотеперішньому, незміненому ні на йоту складі. Отсе найважніша сензація трьох останніх днів.

Новий уряд у старому складі зложив сьогодня в понеділок в 6. год. вечером на замку урочисту присягу на руки през. Мосціцького. Якби сойм повторив свою заяву недовіря до міністрів, прийде до розвязання законодатних палат і до розписання нових виборів, що малиб відбутися в січні 1927 року.

Варшава, 28. вересня 1926.

В соймових колах розглядають такі можливости у звязку з ліквідацією кризи: 1) сойм взагалі не збереться, 2) сойм відбуде свої наради, на яких прем. Бартель зажадає заяви довіря до уряду, 3) сойм збереться в четвер на заповіджене засідання, але заява недовіря буде відложена до часу т. зв. буджетової сесії, себто до листопада, 4) сойм і сенат будуть розвязані. З тих чотирьох можливостей найбільші вигляди має можливість перша.

Після вбивства С. Петлюри.

Національно-жидівська справа.

Кожна справа, без огляду на її етичний характер, в якій виступає Жид, є національно-жидівською справою, є справою всіх Жидів, всього світового жидівства. Доведе напр. Жид-лихвар нашого селянина до жебрачої торби, а селянин в розпуці пімститься на ньому, то — очевидно — є це нечувана кривда для Жидів, є це варварство, довершене на мирнім, працьовитім Жиді. Знасилує Жид-лікар пацієнтку-Українку, інтелігентну жінку, до тогож переводячи недозволені практики, а її муж чи вона сама, прийшовши до свідомости огиди і поневірки її людської гідности, в крайному афекті, відповість вистрілом на нечуваний цинізм, то й це велика кривда всього жидівства, бо — мовляв — пок. д-р Маргуліес був знаменитим лікарем, поважним громадянином, відомим на цілі... Озеряни. Очевидно, таке ставлення справи ще можна в деякій мірі зрозуміти. Але бо й акт пімсти, і то пімсти безпідставної, як вбивство Жидом Шварцбартом по семи літах б. гол. от. С. Петлюри, політичного емігранта, вбивство премедитаційно-підступне, — є теж жидівською національною справою. Вбитий в жидівській уяві і пропаганді виходить якоюсь звірюкою в людській подобі, а злочинець ідеальною людиною, незрівнаним громадянином, зразковим мужем, батьком, носієм усіх чеснот. Може він належати до якоїнебудь політичної партії, може бути на послугах якої хочете доктрини, може бути наймитом, може бути визнавцем мстивого Єгови або атеїстом, — все одно його справа є справою всіх Жидів без винятку.

Справді — всесильність жидівської солідарности є подиву гідною. Де треба проставитись якійсь иншій нації чи расі, а особливо нації слабшій, там усі Жиди є солідарні, там усі вони стають в обороні слушної чи неслушної справи, а всі засоби, що ведуть до цілі, є добрі, оправдані, благородні, етичні.

Ґльорифікація Шварцбарта.

Від першої хвилини, коли на паризькій вулиці сім револьверових куль прошило груди українського патріота, розпочалася у всесвітній жидівській пресі безстидна вакханалія на могилі вбитого С. Петлюри, получена з безсоромною ґльорифікацією злочинця. Очевидно, це мусіло мати той наслідок, що особа вбитого і навіть злочинця відійшла в сутінок, а проти себе стали два народи: жидівський і український, народ-„гість“ й експльоататор української землі, народ-союзник усіх чужих сил проти українського народу і його змагань і народ-господар тієї землі, народ-предмет експльоатації „гостя“, народ представлений як дикий звір, погромник за те, що століттями несе на своїх плечах найбільший тягар тієї суспільної „надбудови“, якою здебільшого є Жиди.

Можна було сподіватися, що після перших вибухів нестримного жидівського темпераменту він згодом уляжеться, жидівська преса і її керманичі заспокояться, прийдуть до рівноваги. На жаль, той паншій безпримірною пістою тачець відбувається далі. Особливо поширився він після того, як проф. Прокопович відкинув „компромісову“ пропозицію адвоката Торреса. Жидівська преса далі роїться від видумок, фантазій, наклепів, інсинуацій... Навіть дійсний погромник, як свідчить „свідоцтво“ Вол. Данченка, є добрий, коли таку продажну гієну можна використати в обороні злочинця.

В останньому часі слідчий суддя Фер переслухав як свідків у справі Шварцбарта б. мін. закорд. справ проф. Шульгина, б. міністра праці О. Безпалка і Француза Бандері. При тому відбувалася конфронтація зі свідками. Побачивши проф. Шульгина, Шварцбарт — як подає жидівська преса — не лише приняв драматичну позу, але й посунувся до панібратської фамілярности. Щоби ослабити предметове свідоцтво проф. Шульгина, він кликнув з питомою Жидам ароґанцією: „О, і Ви, пане Шульгин, вже на боці погромників!“ А на авторитативні заяви свідків, що Петлюра був противником погромів, не маючи ніяких доказів, він тільки повторював: „Петлюра був винуватий у погромах“, а коли й не брав особисто в них участи (sic!), то не старався їх припинити, отже був їх прихильником.

При тому жидівська преса докладно подає вигляд, одяг, рухи, настрій, обсяг зацікавлення і т. и. „цього найновішого героя“ світового жидівства. Словом, безсоромна ґльорифікація злочинця і провокація Українців, яким поголовно закидується погромництво, в повному розгоні.

На цвинтарищах України.

Поруч з ґльорифікацією Шварцбарта відбуваються великі жидівські підготування до процесу. Оборонець Шварцбарта, жидівський адвокат в Парижі Торрес увійшов у звязки з центральними радянським урядом у Москві та українським у Харкові, щоби здобути матеріяли про погроми Жидів на Україні. Одночасно за допомогою радянського уряду виїхав на Україну жидівський журналіст Лекаш, щоби перевести досліди на місцях. Жиди мають на меті шляхом брошур і пресової пропаганди підготовити французьку публичну опінію до процесу і настроїти її прихильно до „месника“ Шварцбарта. Лекаш побував уже в Херсоні, Одесі, Київі, Житомирі, Проскурові, Фастові й инших місцевостях України. Як подає жидівська преса, Лекаш зібрав досі дуже богатий матеріял про ролю Петлюри в погромах, про його відповідальність за погроми, про матеріяльні засоби пок. гол. отамана і ролю французької військової місії.

По цвинтарищах України ходять жидівські журналісти, шукаючи жидівських могил. Але чи здобудуться вони на таку дозу обєктивности, щоби заглянути також до густо засіяних могил, в яких лежать десятки тисяч Українців, яких проковтнув молох такої жидівської установи, як чрезвичайка?

Товариство ім. Симона Петлюри.

На днях визначні представники великоукраїнської політичної еміграції у Варшаві заснували „Товариство ім. Симона Петлюри“ з метою:

а) підготовити судовий процес у справі замордування Петлюри, збираючи документи та вишукуючи свідків для спростування тверджень, які висуває оборона Шварцбарта;

б) стежити за пресовими відомостями у звязку з убивством Петлюри з метою спростування неправдивих відомостей та оголошування правдивих матеріялів;

в) збирати гроші для потреб, звязаних з процесом, опіки над родиною пок. С. Петлюри, купівлі місця на цвинтарі в Парижі під могилу і збудування памятника на могилі.

Це є найближча мета товариства. Загальною метою товариства є вшанувати память пок. С. Петлюри через збірку матеріялів про його життя і діяльність, оголошування зібраних матеріялів друком у пресі, окремих збірниках, альманахах і монографіях, в аштовування прилюдних відчитів, засновування шкіл, книгозбірень, видавництв й инших культурно-освітних установ ім. С. Петлюри, закладання шпиталів, притулків та инших благодійних установ ім. С. Петлюри, встановлювання фондацій його імени при наукових установах і т. и.

Осідком товариства є поки-що Варшава. Підготовлюючись до процесу, товариство покликало до життя Правничу Комісію і Пресове Бюро. Адреса товариства: Варшава, ul. Orla 10, m. 18, Eljasz Zołoński.

Політичні процеси.

У вересні, жовтні і листопаді 158 Українців як політичні „злочинці“ відповідають перед польським судом.

З покінченням судових ферій почалася нова серія політичних карних процесів. Подаємо тут список уже визначених розправ на найближчий час. З того списку зможуть читачі легко переконатися, що мабуть ніде на світі нема стільки політичних процесів, що у нас.

1) Дня 17. вересня відбулася перед окружним карним судом у Рівнім розправа проти Петра Гладкого і чотирьох товаришів за злочин з арт. 102 к. к. через приналежність до комуністичної партії. Обвинувачених суд звільнив. Боронив д-р Ст. Шухевич зі Львова.

2) Дня 4. жовтня почнеться перед львівським судом присяжних головна розправа проти українського письменника і редактора „Світла“ Василя Бобинського за злочин головної зради. Розправа буде незвичайно цікава. Акт обвинувачення закидує йому, що на сторінках час. „Світло“ поміщував він статті ворожого до польської держави змісту, змагаючи до викликання в державі перевороту і відірвання українських земель від Польщі. Слід зазначити, що обвинувачений Бобинський, як богато инших українських редакторів, піддався добровільно превенційній цензурі. Наслідком арешту обвинуваченого, як відомо, поліція закрила „Світло“. Боронити буде д-р Ст. Шухевич зі Львова.

3) На день 18. жовтня визначено перед карним окружним судом у Ломжі (далеко на півночі коло Східних Прус) розправу проти бувшого старшини Галицької Армії Володимира Барана. Йому закидують, що в 1919 р. був більшовицьким комісарем в Камянці на Поділлі і там засудив на кару смерти і розстріляв богато Поляків. Як загально відомо, більшовицьким комісарем в тім часі в Камянці на Поділлі був Михайло Баран, який до нині пробуває в Радянській Україні як працівник в одній з установ. Трудність цього процесу лежить у тому, що урядових документів з 1919 року майже нема і тому переведення доказу є дуже важке. Боронить в тій справі д-р Ст. Шухевич зі Львова.

4) Дня 26. жовтня відбудеться перед апеляційним судом у Любліні апеляційна розправа проти Гриця Іваненка з Михалевич біля Дрогобича і семи товаришів за злочин головної зради через приналежність до комуністичної партії Зах. України. Обвинувачених засудив окружний луцький суд на тюрму і наслідком їх відклику тепер відбудеться згадана розправа.

5) Дня 8. листопада почнеться перед судом присяжних у Львові розправа проти одинацяти Гуцулів з околиць Кут за приналежність до КПЗУ., себто за головну зраду. Розправа мала бути переведена перед коломийським судом, одначе на внесення прокуратора львівський апеляційний суд делегував до її переведення львівський окружний суд „ze względów słuszności“. Розправа потреває кілька днів. Боронять д-р Глушкевич і д-р Ст. Шухевич зі Львова та д-р Ів. Новодворський з Коломиї.

6) Дня 12. листопада почнеться перед окружним карним судом в Луцьку на його виїздній сесії у Володимирі на Волині розправа проти 151 обвинувачених Волиняків, яким акт обвинувачення закидує головну зраду через приналежність до ком. партії Зах. України (КПЗУ). Зпоміж обвинувачених є вісім Жидів і 143 Українців-селян; 63 з них перебуває в тюрмі від року, инші на вільній стопі за кавцією. Між ними є декількох Галичан. Боронять д-р Ст. Шухевич і д-р Глушкевич зі Львова.

Апостольська столиця окремою державою?

Рим, 27. вересня 1926.

Політичні кола обговорюють статтю ватиканського органу „Осерваторе Романо“ в справі управильнення т. зв. римського питання. Кажуть, що Ватикан не виключає вже більше порозуміння з італійським урядом, як то виходить із факту, що „Осерваторе Романо“ покликається на політичну програму товариства „Кіюрі“, яке бажає уладити апост. столицю як самостійну державу. Папі мається признати необмежене право власности на території, яку тепер має Ватикан, і признати терени, котрі вможливили би церковній державі безпосередній доступ до моря та будову товарового двірця. „Секольо“ сподієтьса, що Ватикан схильний поважно застановитися над цим предложенням, за яким заявляються визначніші особистості католицького світа.

Український Ярмарок.

II. Комунікат Орґанізаційного Комітету „II. Українського Ярмарку“ в Станиславові.

I. Участь в Ярмарку зголосили далі зі Львова: Ревізійний Союз Українських Кооператив; зі Стрия: Іван Пасічник (білоскірник); з Перемишля: О. і О. Кульчицькі.

II. Святочне відкриття „II. Українського Ярмарку“ відбудеться в неділю дня 3. жовтня на площі „Українського Сокола“ в год. 11·30.

III. Вступ на Ярмарок від особи 0·50 зол., для дітей, учнів (під проводом учителів) і для селян 0·20 зол.

Для орієнтації приїзжаючих на Ярмарок зпоза Станиславова будуть на залізничому двірці дижурні з опаскою на рукаві „II. Український Ярмарок“.

IV. Комітет звертається до всіх українських шкільних заведень з проханням взяти участь у II. Українськім Ярмарку.

V. Комітет поробив заходи в підшуканні помешкань для II. Т. експонентів.

VI. В часі Ярмарку буде дешевий теплий буфет у заряді Комітету.

Станиславів, 23. вересня 1926.

За Комітет II. Українського Ярмарку у Станиславові:

Д-р **В. Янович** в. р., інж. **Ол. Дакін** в. р., **Сев. Сніґурович** в. р.

* * *

Зі Львова виїзжає в неділю 3. жовтня ц. р. окремий поїзд. Зголошення приймає далі Організація Українців м. Львова (Ринок 10., II. пов.) до суботи 2. жовтня в полудне включно.

Red. czas. „Diło“ we Lwowie. Pr. 432/26. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej ! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Pr[illegible] cał[illegible] tury przy tymże Sądzie, że treść artykułów umieszczonych w czasopiśmie „Diło“ Nr. 209 (10.885) z dnia 21 września 1926 pod tytułem: „Naśmich ... zakonnosty“ w ustępach podtytuła między słowami: a) Peczen żynt... a Delegacja, b) Sob ... ńskiego, a Szczo na ce dalej, c) wstęp artykułu aż do słów: „nie pozwalam“ włącznie, d) ustęp między słowami: awdijencja, a Pił a takoho i e) ustęp od słów szczoby wis mih wyjawyty... do końca artykułu zawiera znamiona występku z § 300 ustawy karnej, uz a[illegible] dokonane w dniu 20./9. 1926 r. konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 494 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 Dz. p. p. Nr. ... z 1863 r. ... zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 ... Lwów, dnia 21. września 1926 r. Hawel.

Памятайно: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

†

В середу дня 29-го вересня 1926 р. о год. 8 ій рано в Успенській церкві (Волоська, при вул. Руській відправиться з нагоди 8-ої річниці смерти бл. п.

о. пралата ЕВГЕНА ГУЗАРА

емер. проф. держ. учит. семинаря

Поминальне Богослуження,

про що повідомляється кревних і знайомих.

РОДИНА.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Второк 28.IX. Долина.
Пятниця 1.X. Дрогобич.
Субота 2.X. Дрогобич.
Неділя 3.X. Борислав. 193 40-?

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Вівторок 28. IX. Ряшів.
Середа 29. IX. Рєшів.
Четвер 30. IX. Тарнів.
Пятниця 1. X. Тарнів. 529 8—?

Руханкове Т во „Сокіл-Батько" подає до загального відома, що з днем 1. жовтня ц. р. зачинає руханкові вправи для таких відділів: членів, член иць, старших учеників, старших учениць, молодших учеників, молодших учениць, оемісенної молоді — відділ мужеський, відділ жіночий, та відділ шерму. Вправи вестимуть вишколені провідники у відновленій і заосмотреній у все руханкове приладдя салі. Зголошення приймає Канцелярія „Сокола Батька" Руська 20. щоденно від 10.—1. рано, та від 4.—7. попол., та уділяє вичерпуючі інформації. До всіх, що розуміють вагу фізичного виховання в життю нації кличемо: Зголошуйтеся численно на вправи, зголошуйте знакомих та діти. — *Руханкова Секція „Сокола-Батька."* 613 1—3

Спростовання. Загальні Збори філії Союза Українок в Яворові, що мали відбутися 3. жовтня ц. р. відбудуться дня 10. жовтня ц. р. о год. 4-тій пополудни в салі Бесіди. 609 1—1

Бережани, саля „Надії" пятниця 1. жовтня 1926. Концерт — вимки з опер. Хори і соля з симфонічною орх. 1) Вахнянин — Титар, 2) Gounod — Faust, 3) Verdi — Il Trovatore, 4) Січинський — Роксоляна, 5) Wagner — Lohengrin — Tannhäuser. Початок о год. 8. вечером. Ціни місць від 50 сот. до 2 зол. — *„Бережанський Боян"*. 616 1-1

Виділ Тов. „Січ" в Ґрацу подає до загального відома, що вписи на університеті тревають до 15. жовтня, а на високій технічній школі до 8. жовтня 1926 р. До впису потрібні слідуючі залучники: 1) Свідоцтво зрілости. 2) Метрика. 3) Свідоцтво приналежности. 4) Свідоцтво моральности (на случай перерви в студіях). 5) 2 світлини. — Удержання в Грацу minimum 20 долярів. — Документи слати на адресу: Ukrainischer Studentenverein „Sitsch" in Graz Universität. D.-Oesterreich. 1—1

Виділ філії Товариства „Просвіта" в Ходорові взиває отсим п. Остапа Білинського, б. урядовця при філії до негайного надіслання для філії письменного звідомлення зі своєї діяльности при філії. 607 1—1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

80 СОТ. коштує одна ложечка до чаю — з хінського срібла у Мандля, Коперника 14 проти кіна Коперник.

1 ЗОЛ. 50 СОТ. коштує одна ложка, ніж або вилки з хінського срібла у Мандля Коперника 14. проти Кіна Коперник.

1 ЗОЛ. 70 СОТ. коштує один ніж з хінського срібла у Мандля Коперника 14. проти Кіна Коперник. 432 10—10

ПАННА з укінч. II. курс. учит. сем., кругла сирота, прийме лекцію з народних шкіл, може приготовляти до гімн. евентуально помагати в господарці. Ласкаві зголошення до Адміністрації "Діла" під „Сирота". 606 1—2

ОТСИМ уневажнюється військову книжочку, виставлену через П. К. У. Калуш на імя Альберт Штекбауер річник 1903. 612 1—2

ПОКІЙ з осібним входом для 2 панів або пань з удержанням при вулиці Вроновській ч. 8. I. поверх, офіцина. 605 1—1

ПРИЙМУ негайно здібного хлопця на практику в механічному ремеслі. — Ю. Ломага, Сенкевича ч. 9. 618 1—2

ДЛЯ емеритів до винайму гарний дім мурований з господарськими будинками і двоморговим городом. Стація в місци. 5 миль від Львова. Відомість в Адмін. „Діла". 600 2—3

В КУТАХ потрібний кравець Українець. добрий прикравач, котрий міг би власними силами заложити кравецьку робітню. 1—?

ВЕЛИКИЙ соняшний покій з харчем для студенток при українській родині біля університету (1 хвиля ходу). Зголошення до Адміністрації „Діла" під „Соняшний покій". 611 1—3

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

До адвокатської канцелярії в Ужгороді (Підкарпатська Україна — Ч. С. Республика) прийму негайно молоду, рутиновану **мундантку**—Українку (евент. жінку), що пише швидко і без блуду на машині Адлер (двотастровій латинській і українській). Знаючі українську стенографію будуть мати першенство. Оферти з докладним описом життя і висотою жаданої місячної винагороди слати на адресу: *Д-р Іван Долинський, адвокат в Ужгороді Ч. С. Р.* 608 1—3

Ширіть наш часопис

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів.Ринок ч. 10.

виставляючи клич національного визволення, ставлячи його на першому місці, тим самим протиставиться соціяльному визволенню українських мас, тим самим виступає проти тези: разом з соціяльним визволенням наступає національне.

Зновуж визначний член соціялістично-радикальної партії С. Жук, розглядаючи на сторінках „Громадського Голосу" в статті „До характеристики громадсько-політичних відносин" українські політичні партії, теж „роздягає" УНДО.

„Ця партія — пише п. Жук — на всіх північно-українських землях нараховує всього лише три видних членів (посли Козубський і Хруцький та сенатор Черкавський); у своїх рядах УНДО обєднує або більших власників або інтелігентів з буржуазними переконаннями. Чи є дійсні умови для розвитку УНДО на Волині? Немає, бо не маємо поміщиків, капіталістів та буржуазно думаючої інтелігенції. Правда, ця партія старається добути собі вплив на селі, підкреслюючи національну справу в своїй програмі. Але розбурхання села в тій цілі, щоби воно усвідомило собі селянські інтереси, яких вже не можна погодити з інтересами поміщиків і буржуазії — потягне без сумніву упадок УНДО і втрату ним всяких впливів на селі. Залишаючи всю капіталістичну надбудову з визиском і гнітом працюючих мас, УНДО з соціяльної т чки погляду є реакційне і для українського працюючого народу шкідливе."

Виходить, що де поміщики та капіталісти, там і УНДО. Де їх нема, як от на Волині, там вплив УНД-а дуже непомітний. Одначе п. Жук мабуть дуже слабо орієнтується в соціяльному укладі західно-українських земель. Колиб ми навіть хотіли вірити на слово п. Жукові, то дійсність не дозволяє нам піти навмання за його твердженнями. Берім статистичні дані і порівнюймо, чи слова п. Жука мають своє уоснування в дійсности. Польська статистика з 1921 р. доказує, що земельних власників понад 50 гект. (майже до 90 моргів), які подали свою українську національність було у львівському воєвідстві 15, які разом посідали земельний простір 4.942 гект., в станиславівському воєвідстві було таких власників-Українців 25 з простором 4090 гект., у тернопільському воєвідстві — 18 з простором 4.420 гект., разом у Сх. Галичині було середніх зем. власників Українців 58, в яких посіданні було 13.452 гект. землі. Пересічно на одного власника припадало около 230 гект. землі (400 моргів).

Як же представляється справа на північно-українських землях? В поліському воєвідстві було таких власників-Українців 39 зі земельним простором 73.712 гект., а у волинському 150 з простором 111.454, отже разом 189 власників зі земельним простором 185.166. Пересічно на одного власника припадало 980 гект. землі (понад 1.600 моргів). Не говоримо про більших земельних власників на Волині й Поліссі, які призналися до російської національности, а таких на Поліссі 79 з простором 312.630 гект. і на Волині 128 з простором 130.639 гект. А певно між ними щонайменше половина „малоросів". Отже де є поміщики, а тим самим і капіталісти, де є терен для поширення і поглиблення діяльности УНД-а, колиб відповідало правді твердження, що воно обєднує „більших власників", колиб воно заступало інтереси „поміщиків і буржуазії". А тимчасом на північно-українських землях, де якраз є поміщики й капіталісти (а не навпаки, як твердить п. Жук), УНДО поки-що не має більшого ходу. А за те там, в тій країні найбільш помітної української середньої (міщанської) земельної власности гарцюють всякі соціялістичні партії, українські і може ще більше польські. Та й селянство там богатше, як у Галичині. І власне тут УНДО є найсильнійшою українською партією, там поки-що найслабшою. Отже мусить бути инша причина пригожого ґрунту для розвитку УНДА-а в Галичині, яка одночасно є причиною непригожого ґрунту на Волині. Це національна свідомість, розбудова національного життя, розвиток української національної ідеї яка не базується на „поміщиках і капіталістах", тільки на народній масі. І скоро народня маса на північно-українських землях приходитиме до більшої національної свідомости, то тим певнішим буде там ґрунт для розвитку і поширення УНД-а. Отже не де капіталісти і поміщики, там і УНДО, але навпаки — де свідома народня маса, там і УНДО. Поширення УНД-а на північно-українських землях буде мірилом зросту національно-політичної свідомости української народньої маси.

Будучи партією загально-національною, організацією української демократії, заступником нації як цілости, УНДО не протиставить національних інтересів соціяльним, ані не допускає відворотного протиставлення. Національні і соціяльні інтереси українських мас воно трактує як нерозривну цілість, зводить їх до спільного знаменника. Здійснення національного визволення є одночасно й здійсненням соціяльного і навпаки. Коли що відріжнює УНДО від инших соціялістично-українських партій, то те, що УНДО в основу своєї діяльности кладе інтереси українського народу, як цілости, себ-то в першу чергу інтереси українського селянства, як головної основи нашої нації, а инші партії, обєднуючись на соціяльно-клясовій основі, мають на приміті в першу чергу інтереси одної кляси, без огляду на її національний склад (за винятком соціялістично-радикальної партії).

ВІДГУКИ ДНЯ.

Треба подивитись, що воно за чудасія.

Московські гості до нас у Харків приїхали й до того артисти музичної студії Московського Художнього Академічного Театру...

Приїхали квартетом і анонсували про свої два концерти в театрі держдрами великими афішами.

Гості ті московські дуже любязні і відспівають у нас на Україні й українських пісень...

Нас, Українців, сильно дуже вразив український репертуар московської студії.

Такий вони оголосили репертуар, що досі ми його не чували...

Мають вони, за афішами, проспівати якоїсь пісні, що зветься:

— „Вие витер".

Очевидно, щось дуже інтересне... Назва якась загадкова:

„Вие витер"...

„Вие"... А хто „вие", чого „вие", на кого чи на що „вие" — в афіші не сказано...

Пісня „вие" — „витер"... Зновуж таки не зрозуміло: хто кого „витер".

Чи після того, як „завие", „витер", чи спочатку „витер", а потім сидить і „вие"...

Взагалі, кажемо, має бути щось надзвичайне з нашогож таки українського життя.

Далі в програмі йде:

— „Щедрівка — (украинская колядка".

Таксамо, як бачите, — найновіший винахід...

„Щедрівка" — разом і „колядка".

Диво дивнеє якесь.

Все одно, якби вони написали:

— Корова (український кінь)...

. . . .

Обовязково треба подивитись. Ще такого не було в нас.

(„Вісти".) *Остап Вишня.*

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

НОВИНКИ.

— **За памятник Франка у Львові.** Дня 24. вересня 1926. р. була делеґація Комітету для вшанування 10-ліття смерти Івана Франка у президента міста п. Наймана і предложила йому пропамятні письма до міської ради, щоби назвати Валову вулицю — вулицею Ів. Франка і визначити сквер на Галицькій площі під будову памятника Івана Франка. В делеґації взяли участь голова Комітету М. Галущинський і член президії інж. В. Трач під проводом члена міської ради дир. д-р С. Федака.

— **На заслання.** Дня 5. серпня ц. р. Український Соймовий Клюб вніс до міністра освіти Суйковського інтерпеляцію в справі безосновного перенесення проф. д-ра Пеленського зі Львова до Ярослава. Уряд „моральної санації", немов у відповіди на цю інтерпеляцію, щоби ще краще уможливити наукову працю нашому ученому, розпорядком львівської кураторії з дня 12. серпня ц. р. за ч. П. 108.58/26 переніс проф. Пеленського з днем 1-го вересня ц. р. ще дальше на захід, бо до першої ґімназії у Ряшеві. Цей розпорядок є доказом особливої „опіки" польської шкільної влади над українськими педаґогами й учениями.

— **З літературних новин радянської України.** Харківська „Книгоспілка" видала збірник присвячений памяти Франка, зі статтями: Р. Заклинського, С. Вітика О. Гермайзе, О. Дорошенка, П. Филиповича, П. Киянищі, М. Барана і Е. Величка. — крім цього повну бібльоґрафію творів Франка складену бібліоґр. інститутом. — У державнім видавництві вийшли: новини Косинки „В житах", Д. Бедзика „До сонця", гуморески О. Вишні „Лицем до села", оповідання В. Худяка „У полі боротьби", опов. А. Кравченка „Як Сасько став червоноармійцем". Київський поет видав у В-ві „Слово" збірку поезій „Проростень". З драматичних творів появились С. Мамонтова „Веселий хам", Л. Улагая-Красовського і М. Дубовського „Обзолотились", В. Товстоноса „Скибині діти" і „На хуторі". Побідимського „Хубеане" африканська песа, Карого „Селькорія" і В. Муринця „Тарасиків сон" і „Розумна бабуся". Недавно заснована „Вільна Академія пролетарської літератури" (скорочене: „Вапліте) видала спільний збірник зі статтями М. Хвильового („Україна чи Малоросія?"), М. Иогансена, О. Слісаренка, О. Досвітнього, О. Довженка й ин. Всі ці статті починають боротьбу з неграмотністю, ґрафоманією і провінціяльністю української сучасної літератури, висловлюючи потребу близших взаємин з европейськими літературами.

— **Міжнародній конгрес сексуальної психольоґії.** Почнеться він у Берліні у перших днях жовтня і буде першим цього рода конґресом. На ньому будуть зібрані овочі столітніх дослідів при співучасти найвизначніших учених з Европи та Америки. З Відня приїде у власній особі апостол ідеї відмолодження проф. Штайнах. Ось кілька головних тем, які стануть предметом живої дискусії: нові правила педаґоґіки у звязку з проявами полового життя у молоді; полова зрілість хлопців і дівчат; сексуальні злочини, їх лічення і становище законодавства; причини зменшення уродин; нові методи охорони вагітности; нервові недуги жіноцтва у звязку з потребою продовження молодости; зміна старих поглядів моралі на сексуальні проблеми; полове життя первісних народів; сексуальна фізіольоґія білого і чорного жіноцтва; потреба нової суспільної ґіґієни. Можна без прибільшення сказати, що суспільні закони, яким ми підчинені, не знають донині навіть про істнування всіх цих проблем і сучасних потреб, здійснених в инших модерних державах.

— **Пральня чести.** Поєдинок є в Польщі, як за середновічних часів, найкращим способом до вимрания сплямленої чести. Закони — законами, а чільні представники народу стріляють до себе у траґічних хвилинах, коли один з них, професор варшавської політехніки, образить своєю поведінкою жінку міністра публичних робіт. На щастя, стріляють так погано, що кулі не влучають і оба виходять з поєдинку чисті, мов після „овечої купелі". А у Варшаві є ще такі наївні денникарі, які домагаються для них кари, тому, що поєдинок є заборонений!

— **Жіноча недоля.** Арештували 25-літню дівчину з Винник, Демівну, яка задушила свою дитину і скрила в стодолі. Недостача в польській республиці відповідних законів для охорони нешлюбних дітей і захистів для дітей, яких матері не в силі утримувати — веде до щораз частіщих злочинів.

— **За прикладом графа Віндішґреца,** який хотів спасти Мадярщину фальшивою валютою, підшли наші сільські 15-літні хлопці з бобрецького повіту, Зварич і Дикий, пробуючи підробити дві монети по 50 сот. Не є виключене, що вони хотіли роздавати ці гроші, так само, як спільники Віндішґреца, своїм знайомим „на памятку патріотичної акції". Одночасно варшавська преса приносить звістку, що в одній домі найшли під сходами 119 штук підроблених 5-золотівок.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

На нові шляхи!

За життєву українську школу.

(Стаття надіслана.)

Наша школа, головно середня, переживає під цю пору важку крізу. Австрійська спадщина залишила нам кілька державних клясичних гімназій і деяке число приватних — теж клясичних гімназій (які до того тепер тримаються ще й давнього типу — з латиною від першої і грекою від четвертої кляси).

За Австрії, коли йшло в Галичині суперництво між двома націями в справі відсоткового відношення урядництва, ті школи мали деяке оправдання, а при повному занедбанні української нації на полі промислу, торговлі тощо, вони й являлися єдиним нашим способом придбання верстви т. зв. інтелігенції. І хоч ті, витворені навіть у наших приватних школах, бюрократи, ставали бездушними і покірними машинами бюрократичного устрою, далекими у більшій части від духових інтересів інтелігентної людини, всеж таки — силою інертности — наше громадянство заповнювало молодю гімназії, і коли говорити про приватні, творило їх щораз більше в надії на сподіване їх удержання, а ще більш з потреби конкуренційного змагання з Поляками, які засипали своїми державними і приватними гімназіями всю Сх. Галичину — і той стан росту клясичних гімназій при незмінених обставинах міг би вже дійти тепер до того, що гімназії повставалиб уже й по більших селах.

Змінені обставини поклали стрим тій гімназіоманії. Не тільки що не творимо нових, але й дали ми упасти цілому рядові давніх (Долина, Копичинці, Збараж, Буськ тощо). Що більше — чуємо щораз частіше сумніви, чи треба нам і тих гімназій, що досі ще сяк-так затрималися.

Ті сумніви подекуди оправдані. Конкуренційний момент відразу відпав з хвилею, як польський уряд може удержавнити кожну польську приватну гімназію й творити нові державні та підпомагати польські приватні в найменшій норі, для жменьки урядовців і Жидів, яких сподіється приєднати цим способом до польщини.

Таксамо недоцільний тепер уже й бюрократичний момент! Хіба, щоб обезкровнювати націю, висилаючи її бюрократичну інтелігенцію на чужі національно терени і там даючи їй змогу пропадати для нації.

Один тільки момент остає у повній силі — середньої освіти, як містка до вищої освіти, з якого не сміє резигнувати ні найменша частина нації, не то така сильна, як наша в Польщі, що чисельністю переходить не одну державну націю.

Біда в тому, що між трудовим селянством та ще більш сільським пролетаріятом, що творить основу західньої вітки нашої нації і між її культурними верхами — духовими робітниками, які малиб право знайти для себе відповідну працю і можність прожитку, як вільні, незалежні від державної служби громадяне, — велика прогалина. Немає свого купецтва, ремісництва, найріжніших віток промислу — немає людей, які сяк-так зацікавлені духовими цінностями, моглиб бути відбірцями плодів духових робітників. (Поминаю чисто матеріялістичний момент творення багатої середньої міської верстви громадянства!).

Таким способом перед людьми, що кінчать середню школу (гімназію) — заперті державою місця до бюрократичної праці із середньою освітою. Неменш запертий терен бюрократичної праці й для тих, що пробються з трудом (матеріяльні обставини!) — вищої освіти. А та так зв. вільна духова праця не має свого відбірця — і таким способом в-одно ширшає трагедія людей, що шукали в середній і вищій освіті свого життєвого шляху. (Не згадую вже про майже повну недоцільність науки в учительських семинаріях).

Ось де повна оправданість тих сумнівів, що обхоплюють наше громадянство з приводу доцільности науки в гімназії, студій на університеті.

Але самі сумніви без шукання способів заради — це тільки свідоцтво нашої інертности. Що правда, можна тут і там почути гасло: „промислові школи!" Я дозволю собі назвати його паперовим гаслом, бо воно не веде за собою низки промислових і торговельних шкіл, які, пристосовані до життєвих і фізичних умов окремих повітів, повставалиб у повітових центрах, оперті на весь повіт як джерело нового культурного нашого життя. Що більше, я переконався цього року підчас ферій, що й саме гасло творення промислових шкіл пусте; його кидається на вітер. Коли я додумався до потреби перетворити рогатинську гімназію в загально-освітньо-промислову середню школу й звернувся до інспектора промислового шкільництва Рідної Школи У. П. Т. по програму науки в промисловій школі, я дістав менш-більш таку відповідь: „Я піду зараз до Кураторії до візитатора промислового шкільництва й подбаю, щоб добути для вас плян професійних шкіл. Досі я цього не мав у себе, **бо ніхто з такою справою не звертався до нас. Ви перші!"**

Пляну я таки й не дістав і не про плян мені ходить, але про фальшиве гасло поклику до основування промислових шкіл, до творення в Рідній Школі окремого інспекторату (може й виділу) промислового шкільництва, в якого канцелярії немає навіть пляну істнуючих промислових шкіл, не то, щоб була там творча думка, ініціятива, завзяття промощувати нові шляхи до творення нових типів шкіл!

Про це я — тільки мимоходом...

Думаю, що мусимо знайти спосіб на заповнення згаданої вище прогалини.

Доволі булоб важко при великій крізі Рідної Школи приступати з великим апаратом до творення нових професійних шкіл без переведення відповідної підготовки серед громадянства того повіту, де малаб повстати промислова школа, найбільш для даного повіту доцільна. (Будинок, учительські сили, знаряддя, учні, шкільні оплати).

З другого боку я вважав би теж дуже недоцільним перетворювати без надуми клясичні гімназії в промислові школи, як цього деяким бездушним інертникам забагається.

Уважаю, що можнаб використати всі наші приватні середні школи і то гімназії, як і учительські семинарії і то школи чоловічі, коедукаційні й дівочі для того, щоб витворити поки-що посередній тип середньої школи, яку я назвав би: середньою школою загально-освітньо-професійною.

А саме Головна Управа Рідної Школи, яка вважає себе найвищим органом нашого приватного шкільництва, повинна занятися виготовленням програми цього нового типу шкільництва і приноровити його, з узгляднениям місцевих обставин, у кожній нашій приватній середній школі.

Я дозволю собі висловити свою думку у цій справі.

Перш усього з огляду на уможливлення учням нашої приватної середньої школи комбінованого типу доступу до університетських студій, належалоб затримати в цій школі характер гімназії, одначе з тим, що вистане, коли одна найсильніша — в даному разі рогатинська — задержить тип клясичної гімназії (давнього типу), бо вона при більшім розвитку і при напливі молоді до неї може легко перевести в паралельних відділах тип математично-природничий. Всі инші гімназії требаб перемінити в школи середні (гімназії) типу найбільш підхожого до вимог життя (гуманістичні то що, розуміється, колиб ходило про задержання прав державних шкіл). Це так би сказати лінія найслабшого опору, бо при дрібці ініціятиви в цій справі можнаб випрацювати зовсім новий тип — (частину його загально-освітню), який моглоб затвердити міністерство (з огляду на права державних шкіл), або колиб ми з них зрезигнували, моглиб ми поставити зовсім своєрідні основи під таку школу. (Вся справа тільки в т. зв. іспиті зрілости екстерністів з огляду на університетські студії).

Нова у цьому типі школа булаб професійна її частина.

І тут треба шукати основ у тому, що вже є в наших школах. А саме майже всюди є, або повинні бути т. зв. шкільні робітні (столярська, переплетнича, шевська, кравецька, шлюсарська і т. п.). Ходилоб тільки про обовязкове введення при кожній середній школі споріднених відділів робітень (столярство, різьбарство, токарство, колодійство, обробітка каменя, — або: столярство, кошикарство, — або: кравецтво, шевство — хоч ці два відділи моглиб бути всюди заступлені — і т. п.) і, що важніше: перетворення їх з роду забавки або спорту в професійні робітні.

Професійна наука в промисловій школі обіймає час трьох років праці. Той матеріял трьох років можнаб розложити в загально-освітньо-професійній школі на час шістьох років (кляси III—VIII.) або навіть усіх вісьмох, при тому в кл. I—II. йшлаб технічна підготовка (з огляду на вік молоді 10—13 літ), а саме рисунки, наука зручности — загальна, але вже з узгляднениям професійної програми даної школи.

При розложенні самої професійної освіти з трьох на вісім років науки скоротилосяб час денної праці в царині професійної освіти на одну третину або четвертину того, що їй присвячується в професійній школі і таким способом можнаб без шкоди для здоровля молоді, без зайвого перетяжування її досягти в загально-освітній частині всього, що дає тепер гімназія, в професійній усього, що дає промислова школа.

Розуміється булоб це зі шкодою для спорту, гри в карти, безцільного волокитства, ну і може белетристичного очитання — зовсім без шкоди, коли те очитання обмежується до бульварної лектури. Молодь булаб може менш фантастично настроєна, але за те більш реально підприємчива.

Користи? Людина кінчить середню школу й має доступ до університетських студій. Але й кінчає рівночасно промислову школу й має в руках спосіб прожитку: ремесло. І скільки то матуристів, що ждуть на знесення „Numerus clausus", моглоб відразу ставати челядниками — добре платними — в ремісничих варстатах.

Мало того: при школах мусілиб повстати ремісничі кооперативи, в яких працювалиб матуристи тих шкіл. Це булиб наші національні промислові витворні, від яких до кооперативного фабричного промислу тільки один крок. Бо цеж усе булиб люде із середньою освітою, з матурою, з доступом на вищі технічні школи — це булаб наша нова творча інтелігенція, якої протиставленням уважаю мертве, бездушне, гниле сьогоднішнє урядниче інтелігентство! Тільки сміливо:

На новий шлях у школі!

Обєднати тісно гімназії з народніми школами в єдину школу. Програмою праці перетворити загально-освітні школи в школи: загально-освітньо-професійні. Досягнемо цим способом нового ідеалу, створимо українську єдину трудову школу!

Єдину трудову школу! Ідеал вольних націй на полі шкільництва. Тільки пристосований до наших важких життєвих умовин. Ту працю в школі, те трудове гасло, яке у инших богатіших народів має нести вишколення духових і фізичних сил молоді, ми повинні заступити гаслом доцільности відповідно до умовин нашого життя. Трудове не для спорту, забавки, — трудове для практичних життєвих досягнень.

Антін Крушельницький.

Борімся з темнотою!

Застрашаючий відсоток неграмотних між нашим народом.

По даним польської статистики з 1921 року є в Польщі ні більше ні менше: 6,581.307 неграмотних, коли рахувати їх від 10 літ в гору. З тої суми є 1,051.466 неграмотних у віці від 10—14 літ, 731.749 у віці від 15—19 літ, 1,023.191 у віці від 20—29 літ, 918.137 у віці від 30—39 літ, 1,835.302 у віці від 40—59 літ і 1,000.748 у віці від 60 літ вгору.

По віроісповіданню неграмотні в Польщі діляться так: римо- і вірмено-католиків є 3,087.336 або 24·7 проц. загалу населення тих віроісповідань, **греко - католиків** 1,174.664 або 48·4 проц. загалу греко-кат. населення, **православних 1,373.062** або 72 проц. загалу православного населення, евангеликів 95.058 (12·5 прц.), Жидів 626.075 (28·3 прц.), инших віроісповідань 25.112 (41·6 прц.).

Наведені вгорі цифри щодо нашого народу справді застрашаючі. Бож скількість неграмотних у нас виносить загалом понад 60 прц., коли міжтим між евангеликами є ледви 12·5 прц., між римо-католиками 24·7 прц., між Жидами 28·3 прц. неграмотних. Як далеко ми позаду тих народів!

Розуміється, львина часть вини того сумного стану не у нас, а в тих клятих обставинах, в яких приходиться нам жити. Виною тут передовсім оті осла[в]лені „культуртрегери", що від віків опікуються нашою просвітою, нашою школою так, що ми дійшли до безпримірного стану, до 60 з горою відсотків анальфабетів.

Але дивлячись на цей страшний стан, на це „царство темряви" серед нашого народу, годі здержатися від уваги, що й ми самі замало присвячуємо уваги такому страшному порокові, як неграмотність. Особливо в останніх роках не видно якоїсь ширшої, планової акції в напрямі поборювання неграмотности. Тому звертаємо на цю справу вже тепер увагу українського громадянства. Найближча зима повинна бути використана якнайінтензивніше на планову працю з метою знищення найбільшої язви нашого народу: його неграмотности.

До спільного знаменника.

Обєднанські здвиги соціялістичних партій.

VI.

Наші замітки на тему обєднанських здвигів серед народницько-соціялістичних партій спершу можуть викликувати враження, що ми їх поборюємо, що ми їм протиставимося, що з національної точки погляду вважаємо шкідливим таке обєднання. Навпаки, з ширшого погляду вважаємо таке обєднання корисним, додатним, доцільним. Не саму ідею обєднання поборюємо, тільки виступаємо проти негативних цілей наміченого обєднання. Бо коли основою обєднанських здвигів має бути поборювання УНД-а, української національно-політичної організації, яка на своїх плечах несе gros роботи серед українського громадянства, то — очевидно — мусимо вважати таку вихідну точку за незгідну з національними і навіть соціяльними інтересами нашої нації.

Бажаючи дати теоретичну основу для своєї вихідно-офензивної точки проти української національної демократії, преса обєднанськонастроєних соціялістичних партій і сяк — і так перелицьовує УНДО. Пос. Маківка твердить, що УНДО